

ЗАОЩАДЖЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

На даний час, однією з найбільш актуальних проблем в багатьох країнах світу є трансформація заощаджень населення в інвестиції, з метою забезпечення стійких темпів економічного зростання [5].

Домогосподарства, при можливості, намагаються заощаджувати певну частину своїх доходів. Трансформація заощаджень в інвестиції являє собою перетворення грошових ресурсів у матеріальні або нематеріальні активи, які в майбутньому принесуть дохід. На практиці існує два методи перетворення тимчасово вільних коштів в інвестиції: прямий і опосередкований.

Суть прямого методу полягає у переміщенні коштів від інвесторів до позичальників без посередників. За таких умов, інвестування обумовлює значний ризик для інвесторів. Опосередкований метод характеризується наявністю посередників (банків, страхових компаній, недержавних пенсійних фондів (НПФ), тощо), які забезпечують переміщення коштів, у відносинах між інвесторами та позичальниками [7, с. 86].

Перетворення тимчасово вільних коштів в інвестиційні ресурси сприяє зростанню надходжень домогосподарств за рахунок отримання ними пасивного доходу у формі дивідендів, процентів, тощо.

Тому, перед членами домогосподарств постає досить складне завдання вибору оптимальної форми заощаджень. Вирішення цього завдання є дуже важливим, оскільки, обравши оптимальну форму заощаджень, члени домогосподарства мають змогу не лише зберегти свої ресурси, а й примножити їх [8].

Серед основних форм заощаджень виділяють: заощадження у готівковій формі; кошти на депозитних рахунках у комерційних банках або небанківських фінансових установах; вкладення у цінні папери, нерухомість, дорогоцінні метали, тощо.

У світовій практиці найбільш поширеними формами заощаджень є депозитні вкладення, інвестування в нерухомість та цінні папери.

Банківські депозити є популярною формою заощаджень і для населення України [3, с.171-176]. Фінансові установи використовують інструменти, які стимулюють залучення коштів на депозитні рахунки. Зокрема, вони гарантують: надійність збереження та повернення коштів; зручне та комфортне обслуговування депозитного рахунку.

Зазвичай ці інструменти доповнюють один одного. Проте, на практиці часто бувають такі ситуації, коли один інструмент витісняє інший. Тобто чим вищий відсоток доходу по вкладу, тим менш надійною є банківська установа, і високий рівень надійності банківських установ може призвести до зниження ставок за депозитами фізичних осіб та збільшення обсягу готівкових заощаджень у іноземній валюті.

До основних переваг банківських депозитів, як форми заощаджень домогосподарств, слід віднести: низький рівень фінансового ризику; підбір індивідуальних умов до кожного вкладника; формування хорошої кредитної історії для вкладників та отримання супутніх банківських послуг; гарантію держави на повернення частини коштів вкладників [2].

Проте, дана форма заощаджень має певні недоліки, а саме: рівень дохідності не є високим, а лише запобігає інфляційному знеціненню коштів; ризик втрати процентного доходу у випадку дострокового розірвання депозитного договору; ризик затримки виплати вкладів або неповернення коштів у випадку банкрутства банківської установи; ризик втрати суми коштів, яка перевищує максимальну суму повернення коштів фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

Стрімке знецінення гривні, запровадження добових лімітів на операції з іноземною та національною валютою у 2014-2015 рр. призвели до зниження рівня довіри населення України до банківської системи та виведення з неї власниками заощаджень.

Зниження амплітуди курсових коливань у 2016 – 2017 рр. позитивно позначилось на депозитному портфелі комерційних банків номінованому у національній валюті. Так, з 01.01.2016 р. по 31.08.2017 р. сукупний обсяг клієнтського портфелю банківської системи України номінований в національній валюті збільшився на 14 в.п. Проте, враховуючи, що зростання залишків коштів на депозитних рахунках відбувається виключно за рахунок короткострокових вкладів, наразі немає підстав говорити про відновлення довіри домогосподарств до банківської системи [4].

Тому, на даний час, необхідно задіяти всі необхідні інструменти та вжити заходів, як з боку банківських установ, так і з боку держави, які б сприяли, відновленню довіри населення до банківської системи України.

Як свідчить зарубіжний досвід, населення інвестує свої заощадження і у небанківські фінансові установи (наприклад кредитні спілки, недержавні пенсійні фонди).

На ринку небанківських фінансових послуг найбільш динамічно розвиваються інститути недержавного пенсійного забезпечення [1, с. 293-298]. В Україні, їх роль у залученні фінансових ресурсів домогосподарств є значно нижчою, у порівнянні з комерційними банками.

Розвиток НПФ найбільш характерний для великих українських міст. Зокрема, найбільше їх зосереджено у місті Києві – 46 од., Донецькі області – 6 од., Дніпропетровській області – 4 од.

На наш погляд, необхідно сприяти активному залученню коштів населення у недержавні пенсійні фонди, зокрема: забезпечити підвищення довіри населення до НПФ шляхом проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи; збільшити перелік фінансових інструментів, які будуть сприяти підтримці рівня дохідності та надійності залучених коштів у ці установи; забезпечити прозорість діяльності НПФ та здійснити зміни у законодавстві, які б забезпечили швидший перехід НПФ на міжнародні стандарти фінансової звітності.

На даний час, високий рівень дохідності забезпечують інвестиції в дорогоцінні метали, вартість яких з 2013 р. має стійку тенденцію до зростання.

Серед недоліків інвестування грошових коштів у банківські матеріали є те, що їх випускають у формі злитків і не кожне українське домогосподарство має змогу їх придбати. Щодо заощаджень у ювелірних виробках, то вони мають ще нижчий рівень ліквідності, тому що на нього впливає такий фактор як мода.

Однією з характерних особливостей транзитивних економік, в тому числі і економіки України, є значна питома вага неорганізованих заощаджень у загальній структурі заощаджень домогосподарств.

Неорганізовані заощадження – готівкові заощадження, які зберігаються безпосередньо у населення. Враховуючи нераціональність такої форми заощаджень, масове зберігання фінансових ресурсів вітчизняними домогосподарствами у готівковій формі пояснюється природним суб'єктивним відчуттям ризику можливих збитків, яке посилюється вкрай негативним досвідом, набутим у часи гіперінфляції й кризи банківської системи у 2008-2009 рр. та 2014-2015 рр. [6, с. 90-91].

Інвестування грошових коштів у цінні папери не є популярним серед вітчизняних домогосподарств, оскільки в Україні має місце слабкий рівень розвитку фондового ринку. Дана форма заощаджень є досить ризикованою, оскільки, на даний час характерна нестабільна ситуація на вітчизняному фондовому ринку.

Якщо інвестор прагне бути незалежним від ситуації на фондовому ринку, то йому варто розглянути такий об'єкт інвестування, як нерухоме майно. Інвестиції у нерухомість також мають свої особливості. Зокрема, з метою максимізації прибутку від інвестування коштів в нерухомість, необхідно правильно обрати регіон, в якому відбуватиметься її здорожчання. При цьому, термін вкладень повинен бути не менше одного року.

Таким чином, органам державної влади та фінансовим установам необхідно вжити ряд першочергових заходів, які сприятимуть розвитку ощадно-інвестиційного процесу серед українського населення та його залученню до співпраці з суб'єктами фінансового ринку України.

Література:

1. Великсар Т.І. Соціальне страхування як складова системи соціального захисту населення України: актуальні питання. *Вісник ЖНАЕУ*. 2013. № 1-2 (37), Т.2. С. 293-298.

2. Верхня межа гарантованої суми повернення вкладів може зрости в 4 рази (19 квітня 2018 р.). URL: <https://www.segodnya.ua/economics/finance/verhniy-porog-garantirovannoy-summy-vozmeshcheniya-vkladov-mozhet-vyrasti-v-chetyre-gaza-1132023.html> (дата звернення: 30.10.2018).

3. Кізима Т.О. Заощадження домогосподарств: світовий досвід і вітчизняні реалії. *Інноваційна економіка*. 2013. № 7. С. 171-176.

4. Мелих О.Ю. Валютне регулювання та його вплив на соціально-економічний розвиток України. *Ефективна економіка*. 2017. №11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5889> (дата звернення 15.10.2018).

5. Нагайчук В.В. Заощадження домогосподарств як джерело інвестицій в національну економіку. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. Випуск № 2(12) URL:http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/6148/1/eui_2014_2_44%281%29.pdf (дата звернення 15.10.2018).

6. Одінцева Т.М. Заощадження населення як джерело інвестиційних ресурсів української економіки. *Бізнес Інформ*. 2014. № 7. С. 89-92.

7. Пасажко Т.С. Шляхи вдосконалення фінансового механізму трансформації заощаджень населення в інвестиційні ресурси економіки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 10. С. 85-89.

8. Степанюк В. Сутність заощадження домашніх господарств та мотивація їх утворення. *Научная мысль информационного века – 2013* (Польща, 07-15.03.2013). Польща, 2013. URL:http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2012/Economics/3_104204.doc.htm(дата звернення 10.11.2018).

Борозняк Ірина Ігорівна
ст. гр. ПУДСзм-34, ТНЕУ

Науковий керівник – д. е. н., професор Дем'янишин В. Г.

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ: ПРОБЛЕМИ І НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

В умовах становлення та розвитку ринкових відносин в Україні, глобалізації економічних відносин, а також інтеграції української економіки до світового економічного та фінансового простору, проблема організації та проведення митного контролю в системі митної справи в